

Züğürt Ağa (1985)

Nesli Çölgeçen

Genel Bakış

Züğürt Ağa senaryosunu 1970'lerin ikinci yarısında sinemaya girmiş Yavuz Turgul'un Osman Şahin öykülerinden uyarlayarak yazdığı, Nesli Çölgeçen'in yönetmenliğini yaptığı Türkiye'de dönemin önemli problemleri arasında gösterilen iç göç ve kentleşme olgusunu bir ağanın trajikomik hikayesi üzerinden anlatan bir filmidir. Her ne kadar yönetmenliğini Nesli Çölgeçen yapmış olsa da Yavuz Turgul sinemasının etkilerini ve anlatı stratejilerini bu filmde görmek mümkündür. Bu filmde de diğer filmlerinde olduğu gibi sinemanın kadrajı bir toplumsal değişikliğe tanıklık eder. Geçip giden ve değişen zamana karşı duran bu sefer *Muhsin Bey*'deki müzik sektöründeki değişime karşı duran müzik organizatörü Muhsin Kandıkırık, *Aşk Filmlerinin Unutulmaz Yönetmeni*'ndeki sinema sektöründeki değişime ayak uydurmaya çalışan yönetmen Haşmet Asilkan, yada *Eşkriya*'daki şehrin yeni mafya düzeni karşısında duran eski eşkiya Baran gibi, Haraptar köyünün kente göç etmek durumunda kalmış ağasıdır.

Züğürt Ağa'daki ağa tipi köy ve kır edebiyatında tasvir ve temsil edilen kötü acımasız gaddar ağa tipinden uzaktır. Bu nedenle de bu film sinema tarihi açısından önemli, bir anlatıyı ve temsilleri Türk sinemasına sokmuş önemli bir filmidir. Film, 1986 Antalya Altın Portakal Film Festivali, *En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu* (Fusun Demirel,) 1986 Antalya Altın Portakal Film Festivali, *En İyi Senaryo* (Yavuz Turgul), 1986 Antalya Altın Portakal Film Festivali, *En İyi Müzik* (Atilla Özdemiroğlu) 1986 İstanbul Film Festivali, *En İyi Türk Filmi* (Nesli Çölgeçen) ödüllerini almıştır.

Üslup ve Anlatım

Züğürt Ağa filmi dönemin anlatı ve üslup özelliklerini taşıyan ana akım bir görsel düzen kullanır. Filmde ikili çekimler, açı ve karşı açı arasında diyaloglar akar. Devamlılık bazlı linear kurgu tercih edilmiştir. Filmde, bu anlatı yapısını bozan iki önemli sahne bulunmaktadır. Birincisi, marabaların ağanın deposundaki ürünü çalmaları üzerine Haraptar köyüne giden Züğürt Ağa'nın tek tek kapıları çalıp köyünde boşalmış olduğunu anladığı sahnedir. Yönetmenin bu sahnede hızlı bir zoom out kullanarak boşalmış ve harap halde olan köyün ortasında, oradan oraya koşan Ağa'yı mekanın içine hapsedilmiş ve yalnız kalmış halini vurgulamak istediği iddia edilebilir. Aynı zoom out ikinci kere şehirde Ağa'nın yaverini azat ettiği sahnede kullanır. Aralarında geçen ve ağanın son defa ağalık yaptığı bu sahnede hızlı bir zoom outla iki kişinin birbirinden farklı yönlere gidip mekân içinde uzaklaştıkları görünür. Bu fiziksel uzaklaşma aslında ağanın ağalıktan da kekin bir şekilde uzaklaşmasıdır.

Filmde dikkat çeken başka bir anlatı öğesi de, köyde ve ağanın evinde anlatıya sürekli eşlik eden sinek sesidir. Sinek sesi kır sahnelerinin hemen hepsinde kendini hissettirecek kadar yoğundur. Sürekli sinek sesi çürümekte olanın göstergesi olarak kullanılmıştır.

Yönetmen geniş açılı çekimlere genelde şehir içindeki Ağa'nın yaşadığı zorlukları göstermek için İstanbul çekimlerinde kullanmıştır.

Kişiler

Züğüt Ağa: Haraptar köyünün ağası. Bu ismi kendine kendi vermiştir. Filmin ana kişisi. Köyünü satıp ailesiyle birlikte İstanbul'a taşınır

Kekeç Salman: Kız kardeşi Kiraz, karısı ve bebeği ile Züğürt ağanın himayesine giren ve köylülere ağayı dolandırmaları konusunda akıl veren uçkağıtçı bir maraba.

Müselim Efendi: Ağa'nın sağ kolu, her daim yanında olan dürüst yaveri

Kiraz: Kekeç Salman'ın kız kardeşi. Herkes ayrılrsa da ağanın yanında kalan tek kişi.

Zana: Ağa'nın, babası da kocası gibi ağa olan, aralarında duygusal yakınlık olmayan karısı

Abdo Ağa: Ağanın akli gitgelli babası. 'Ben karı isterem' diyaloguna eşlik eden kulak tikiyle sinema tarihinde yer edinmiş karakter.

Özet

Ağa, babadan deden gelme statüsüyle ağalık sistemine devam eden, köyleri, marabaları, hayvanları olan güreş tutmayı ve yendiği güreşlerin sonunda köylülerine ziyafet vermeyi seven, evli iki çocuklu bir kişidir. Ama köyde işler birkaç yıldır iyi gitmemektedir. Yağmur azlığı ve sulama imkânsızlığı nedeniyle ekinler, verilen emeğin karşılığını vermemiş ve hayvanlar iyi beslenmemiştir. Köylü aç ve çaresidir. Ağa yumuşak, bir ölçüde duygusal yapısı ve iş bilmezliği nedeniyle durumları iyi idare edememiş, işler iyice sarpa sarmıştır. Aynı evde birlikte yaşadığı ailesinde de sorunlar hiç eksik olmaz. Babası sürekli evlenmek istemekte, annesini her gün dövmekte, karısı baba evinden gelen malların da Ağa'nın hesap kitap bilmezliğinden dolayı hoyrat kullandığını düşündüğü için sürekli söylenmektedir. Ağanın acıdığı için yanına aldığı Kekeç Salman'ın aklına uyan köylülerin ağanın buğdaylarını çalarak deposunu boşaltmaları ve sonrada köyü boşaltmaları Ağa için bir dönüm noktası olur. Köylüsü olmayan Ağa'nın ağa olmayacağını düşünerek köyü satıp ailecek İstanbul'a taşınırlar. Fakat ağalıktan başka hiçbir şey yapmamış Ağa ve ailesi İstanbul'a ayak uydurmakta zorlanırlar. Tüm köylüler bir şekilde İstanbul gibi bir şehirde yollarını bulurken Ağa ne işe el atsa beceremez. Hesaptan anlamayan Ağa, ilk aldığı bakkalı batırır, sokaklarda domates diye yüksek sesle bağıramadığı için domates satamaz, zabıtanın kaçması gerektiğini bilmediği için tezgâhındaki bütün malları kaptırır. Bu arada yaveri, karısı, çocukları hepsi tek tek Ağa'ya yalnız bırakılırlar. En son yanında Kekeç Salman'ın başlık parası karşılığında Ağa'nın babası Abdo Ağa'ya sattığı kız kardeşi Kiraz Ağa'nın yanında kalır. Ağa'nın iyi yaptığı tek şey çiğköftedir. Ağa en son kalan ağalığın sembolü olan çizmelerini satarak çiğköfte malzemesi alır. Ve bu işte başarılı olur.

Öykü

Açılış Film kıraç topraklarda toz duman içinde davullu zurnalı bir şölenin hazırlanışıyla başlar. Etraftaki koşuşturma uzaktan atının üstünde Ağa'nın kalabalığa yaklaşmasıyla Ağa'nın geldiği yöne doğru kayar. Diyaloglardan Ağa'nın güreş tutmaya meraklı olduğunu ve güreşlerden sonra da köylüsüne ziyafet verdiğini anlarız. Ağa için bu güreşler çok şey ifade etse de açlıkla boğuşan köylü için ziyafet demektir. Her güreş Ağa'nın yeneceği şekilde düzenlenir. Ağa ise gerçekten yendiğine inanır. Bu sahnelerde Ağa'nın köylüsü tarafından idare edilen saf yanını gördüğümüz gibi aynı zamanda köylüsünün açlık içinde olduğunu anlarız. Bu güreş müsabakası esnasında köye Kekeç Salman gelir. Kekeç Salman açıkgoz işini bilen bir karakter olarak Ağa'nın şana ve şerefe düşkünlüğün anlayıp ağaya yanaşmanın planını kurar.

Ev hayatı Güreş sahnelerinden sonra ağanın ev sahneleri başlar. Ev içinde Ağanın karısı, annesi, babası, iki çocuğu ve çalışanları vardır. Ağanın babası Abdo Ağa çapkınlığı ile tanınan yaşına rağmen yeniden genç bir kadınla evlenmek isteyen bir adamdır. Bu nedenle karısını sürekli dövmektedir ve evde sürekli bağırış çağırış vardır. Karısı da sürekli söylenen şikâyet eden bir eştir. Bu sahnelerde Ağa'nın yumuşak huylu olduğunu aile fertleri arasında arayış bulmaya çalıştığını anlarız. Evde onu bekleyen bir de misafiri vardır. Köyden kente göçüp orada benzincilik ve tefecilik yapan Abuzer Ağa'nın "İşler nasıldır ağam?" sorusuna, "Ya bırak şimdi işi, mişi, kırk yılda bir..." diye cevap verir. Abuzer Ağa, Züğürt Ağa'ya şehre gelmesini tavsiye eder: "Ya ağa be, ne diye bu rezilliği çeken be. Sat sav gel benim gibi şehre. Yağmur yağmaz der, ekin çürür der, hayvan hastalanır der, boş ver be, bir sürü de başına maraba belası." Züğürt Ağa hak verse de köyü terk etmeye yanaşmaz: "Doğrusun, yukarda Allah. Ama işte biz bu topraklarda doğduk. Allah kahretsin! Adımız ağaya çıkmış bir kere. Bırakıp gidersen dost düşman ne der? Maraba ne der? Bunca insan elimize bakıyor. Biz biraz da şans olsun diye yaşarsınız be ağa" der. "Şehirde iş beklemez" deyip kalkmak isteyen Abuzer Ağa'ya itiraz eder: "Yoo iş de neymiş, rakıları açarız, sana bir de çiğ köfte yaparım." Bu sahneden Ağa'nın hesap kitap işlerinden pek anlamadığını, borcunu ödeyemeyecek durumda olduğunu, bankalardan kredi alamadığını öğreniriz. Ayrıca Ağalığa ve onun gerektirdiği şerefe verdiği önemi görürüz.

Kekeç Salman'ın Gelişi Güreş müsabakaları esnasında Ağa'nın zaafalarını fark eden Kekeç Salman Ağa'nın elini eteğini öpmeye gelir. Türü iltifatlar ve kullukla Ağa'nın yanında işi kapar. Ama Ağa'nın asıl dikkatini, çeken şey Kekeç'in kız kardeşi Kiraz'dır. Aslında görür görmez beğenir Kiraz'ı, ama ağalıkta marabanın karısına kızına bakmak şeref yoksunluğu olarak anılacağından aklından bile geçirmez. Seyirci Kekeç Salman'ın üçkâğıtçı bir dolandırıcı olduğunu, daha önce çalıştığı Ağa'larında yanından

hırsızlık gibi adi suçlardan atıldığını karsıyla Kekeç Salman arasında geçen diyaloglardan anlar. Bu arada Abdo Ağa'nın da dikkati çeker Kiraz. Abdo Ağa Kiraz'ı orda burada sıkıştırmaya başlar.

Düğün Kekeç Salman yüklü miktar başlık parasına Kiraz'ı dedesi yaşındaki Abdo Ağa'ya satar. Düğün dernek kurulur. Bu arada hasattan istediği miktarı alamayan Ağa köylünün payına düşen miktarı azaltmıştır. Köylü, kara kara ne yapacağını düşünürken, Kekeç Salman onlara akıl verir. Ağa'nın deposundaki malı satacaklar ve büyük şehre gidip izlerini kaybettireceklerdir. Düğün gecesi bunun için çok uygun bir gecedir. Gerdek gecesi Züğürt Ağa'nın babası Abdo Ağa ölür ve Ağa'nın bütün birikim köylü tarafından çalınır. Buğdayı çalan marabanın köyden kaçtığını anlayan Züğürt Ağa, "Kaçtınız değil mi. Beni ortada bıraktınız Allahsızlar. Ulan marabasız ağa olur mu heç?" diye köyde elinde silahı etrafa ateş eder. Marabanın olmaması süregiden dengeyi bozmuştur. Ağa için pek bir seçenek kalmamıştır. Köyünü satışa çıkarır ve çok ucuza satarak ailesiyle birlikte İstanbul'a taşınır.

Şehir hayatı Şehir, ağa ve ailesinin hiç bilmediği bir yaşamdır. Önce kan kardeşinin evine yerleşirler. Misafirlik uzayınca rahatsızlıklar başlar. İyî kötü gecekondu mahallesinde bir ev tutarlar. Şehir büyük kalabalık ve korkutucudur. Bunu anlatmak için İstanbul'da kaybolan, otobanlarda oradan oraya koşuşturan Ağa'nın çekimlerine yer verilir. Artık köyündeki atın üstünde mekân ve mekanın üzerindeki her tür canlıya sahip Ağa gitmiş, mekan içinde çaresizce koşturan bir insan olmuştur. Köyden eşyalar gelir. Eve yerleşilir. Bu arada kaçan köylülerini de bulur İstanbul'da. Onlar iyi kötü bir düzen tutturmuştur. Ağa şimdi onların yanında onlardan daha aciz durumadır. Ama gene de ağalık yapmaya çalışır.

Türlü işler İşlerden hesap kitaptan hiç anlamayan Ağa yaptığı her işle azar azar birikimlerini kaybetmeye başlar. Önce girdiği bir bakkaldaki satılık ilanını görür. Hesaptan ticaretten hiç anlamadığı bu sahnede de gösterir. Tesadüfen girdiği marketin satılık olduğunu görüp almaya karar verir. Bu kararı vermesinde, marketçinin işlerin iyi olduğunu söylemesi yeterli olur: "İşler nasıldır?" diye sorar marketçiye. "Çok şükür" cevabını alınca, "E, niye satıyorsun peki?" diye sorar. O da Boğaz'ın karşısında bir ev aldığını, gidış gelişin zor olduğunu, orada bir dükkân açacağını söyler. Umutla bir kez daha sorar market sahibine "Ama satışlar eyi diyorsun." Bu konuşmadan sonra adamın elini kavrayıp sıkar ve marketi satın alır. Söylenen söze güven esastır. Ne rayiç bilir, ne de marketçilikten anlar. Araştırmak, soruşturmak, öğrenmek aklına dahi gelmez. Fakat çok kısa sürede batırır marketi. Hemen arkasından bir araç alıp sokak sokak gezerek domates satma işine soyunur. Fakat utancından ve çevreye rahatsızlık vermek istememesinden sokaklarda "domates" diye bağırmaya çekinir. Tam alışacakken park kurallarını bilmediği için arabası çekilir. Tezgâhta meyve satmaya karar verir. Fakat zabıtanın kaçması gerektiğini bilmediği için diğer tezgâhlar kaçarken Ağa kalakalır ve tüm malını kaptırır. Pazarda limon satma işine girer ama tüm limonları çürük çıkar. Uçan balon satmak ister ama balonları elinden geçirir. Bu arada elde avuçta ne varsa yavaş yavaş satmaya başlar.

Yanizlık. Şehirde paralar suyunu çekerken, köye, anasına uzun zamandır para gönderemediğini ve köydeki anasının hasta olduğu haberini aldığını utana sıkıla söyleyen kâhyasına çakmağını, yüzüğünü, tespihini ve tabakasını verir. "Ne yapayım bunları ağam?" diye soran kâhyasına "Sat, hepsi kıymetlidir, anana para yolla" der. "Alamam ağam, öldür beni ama al deme" diyerek itiraz eden kâhyaya, "Müsellim Efendi, seni sevdiğim için yapmıyım bunu. Ben bir ağayım, kimseye borçlu kalamam, başım eğik gezemem" der. Ve onu azat etmeye karar verir: "En iyisi sen artık başının çaresine bak. Koca adamsın. Benimle kaldıkça durumun daha da bok olacak. Seni azat etmişem, gidebilirsin." Kendisine "Ağam sen beni öldürmek mi istiyen?" diye soran kahyaya "Ulan oğlum, lafımı dinle. Burada ağalık bitmiştir. Köylünün bana nasıl baktığını bilimiyem mi sanırsın? Ama ben gene bir ağayım. Sen hamallık yaparsın, ekmeğini taştan çıkarırsın, ama ben yapamam. Sana yazık olmasın, git kurtar kendini" der. Bu onun son ağalık gösterisidir. Yılların yoldaşlığı bitmiş ağa biraz daha yalnızlaşmıştır. Eve geldiğine karısını da çocukları alarak baba evine gittiğini öğrenir. Aslında karısını gitmesi onu biraz hafifletmiştir. Çünkü böylelikle hem çocuklarının hayatı kurtulacaktır, hem de karısının dırdırından kurtulmuş olacaktır.

Yeni yol Yanında bir tek babasının gerdek gecesi dul bıraktığı taze karısı Kiraz kalmıştır. Kiraz'a her ne kadar 'kaç kurtar kendini' dese de Kiraz Ağa'yı yalnız bırakmam istemez. 'Sana gönlüm düştü' der Ağa'ya ve ekler 'her kızın gönlünde bir Ağa yatar'. Ağa gülererek 'ama bu Ağa Züğürt Ağa' der. Böylelikle kendine filmin de adı olan adı vermiş olur. Kiraz Ağa'ya "yok mu iyi yaptığın bir şey" diye sorar. Ağa sarkastik bir şekilde "çiğköfte" der. Sonra aklına yatar. Ama çiğköfte malzemesi alacak paraları da yoktur satacak bir şeyleri de. Geriye kalan sadece Ağa'nın her gün cilalattığı, ağalığının sembolü olarak kabul ettiği film boyunca ayağından çıkarmadığı körüklü çizmeleri vardır. En sonunda onu da satarlar. Ağa plastik terlikleriyle eğlence mekânlarında çiğköfte satmaya başlar. Elindeki bütün tepsiyi satarak mutlu eve dönerken film biter.

Temalar

Feodaliteden Kapitalizme Züğürt Ağa hikaye ettiği karakterleri aracılığı ile Türkiye'nin feodal yapıdan kapitalizme geçiş dönemi üzerine trajikomik bir anlatıya sahiptir. Züğürt Ağa filminde Türkiye bir dönüşümü yaşamakta, ekonomik bileşenler içinde tarım sektörünün payı azalmakta, devletin tarım için uyguladığı destekleme araçları kısıtlanmakta bu nedenle de tarım üzerine devlet desteği giderek azalmaktadır. Dahası, serbest piyasa ekonomisi tarıma bağlı ekonomik modeli temelinden sarsmaktadır. Yeni düzene ayak uyduramayan Züğürt Ağa kendini, eskinin ihtişamı ile günün endişeleri arasındaki gerilimin içinde bulur. Soya ve statüye dayalı hiyerarşik düzen toprağa bağlılığı nedeniyle artık çözülmektedir. İstanbul gibi büyük kentlerde bu daha derin hissedilmektedir. Örneğin yalvar yakar Ağa'nın yanına sığınan eskinin marabası Kekeç Salman hurda alım satım işine girmiş ve Salman Ticaret adlı bir şirket kurmuştur. Ağanın çizmelerini parlatma görevini yerine getiren Kekeç artık yeni düzenin yeni ağasıdır. Hatta bir sahnede annesi ve karısının Kiraz'a sürekli eziyet ettiğini gören Züğürt Ağa Kiraz'a "Ağlama Kiraz Hanım. Gel seni ağabeyine yollayalım. Artık eli para tutuyor. O da bir ağa sayılır" der. Marabalıktan patronluğa sınıf atlayan Kekeç Salman, büyük bir cüretle Züğürt Ağa'ya yanında münasip bir iş teklif edecektir. "Sen kimsin bana iş verecek?" diyerek kendisine saldıran Ağa'ya "Ağayımış, kıçımın ağası, hıyarağası" diyecek kadar iktidarın değişen yapısının ve hem kendinin hem Züğürt Ağa'nın bu yapı içindeki durumunun farkındadır. Köydeki feodal ilişkiler şehirde kırılmakta yerini kapital almaktadır. Toplumsal tabakalamanın temeli değişmekte, soydan kaynaklı doğuştan kazanılan toplumsal konumlar yerini ekonomik sınıf yapısına bırakmaktadır. Ekonomik sınıf yapısı da kendi içinde aşağı yukarı hareketliliğe sahipmiş izlenimiyle akışkanlık sağlamaktadır. Filmin öyküsündeki temel çatışmalar ve tematik örüntü bu değişime dayanmaktadır.

Ayak Uyduranların Dünyası Züğürt Ağa'nın değişen dünyası ayak uyduranlar ve uyduramayanlar arasındaki farklar üzerine kuruludur. İstanbul'a geldikten sonra kan kardeşim dediği Berham karakterinden başlayarak bu iki grup üzerindeki gerilim başka bir tematik eğilimi gösterir. Behram gururla nasıl başarılı olduğunu anlatır Züğürt Ağa'ya: "Durmadan çalış, çalış, çalış. İnan be kan kardeş, bu İstanbul kolay değil. Buradaki her evde benim harcım, benim tuğlam vardır. Ter vardır. ... Ama ne oldu? İki oğlumu da adam ettim. Mobilya dükkânı birinde, öbürü de AEG bayi. Hayatları kurtuldu." Sınıflar arası geçiş ayak uydurabilme becerisiyle ölçülür. Sisteme ayak uydurma ise ancak çok çalışarak elde edilebilen bir başarı halidir. "Şimdi sıra bende" diyerek kan kardeşine ortaklık teklif edince de Behram, "Valla ortaklık başa beladır. Kardeşi kardeşe bile düşürür" der. "E peki ben ne edem? Hiç olmazsa akıl ver senden başka kimim vardır ki?" diye soran Züğürt Ağa'ya "Valla ne desem? Bu işin akılı da olmaz ki. İstanbul bir alem. Herkes kendi bacağından asılıy" cevabını verir. Bu yeni dünyada herkes kendi için çabalamaktadır. Behram, "hayatla girdiği mücadelesini" kazanmıştır. Kazandığı bu mücadelede ona Züğürt Ağa karşısında hiyerarşik bir üstünlük getirmiştir. Bu iktidar ilişkileri içinde tüm ağalığına rağmen Züğürt Ağa zayıf halkadır ve aslında yüküdür başkalarının omzunda. Züğürt Ağa, kan kardeşinin kendisini yük olarak gördüğünü fark edince hemen bir ev tutar. "E ömür boyu kan kardeşe yük olacak değildik ya" sözlerine "Lafı mı olur be ağa" cevabını veren Behram'a, "Öyle deme burası İstanbul'dur. Herkes kendi bacağından asılır. Sen beni kendine dert etme kan kardeş" diyerek kırgınlığını dile getirir. Kan kardeşlik gibi kutsi ve ulvi yardımlaşmaya dayalı yazılı olmayan sosyal kontratların artık bu döneme ayak uyduranlar arasında hükmü yoktur. Bu kavramlar hala feodaliteyi çizmeleri gibi üstünde taşıyan Züğürt Ağa gibiler için önemlidir.

Züğürt ağa yaptığı her işte ayak uyduramamanın zorluğunu yaşar. O 'Milleti rahatsız etmiyek" diyerek "Domaatees" diye bağırarak köylülere rüşvet vermeyi, "iyileri öne, çürükleri çaktırmadan alta koymayı" çoktan öğrenmişlerdir Oysa Züğürt Ağa "iyileri öne, çürükleri arkaya" koyup satacağına çürükleri ayıklayıp atar. Kalanları satıp sermaye yapacaktır ki külüstür kamyonet yanar. O ne kadar uğraşırsa uğraşsın hayat onu hep dışarıya püskürtür.

Göç ve kentleşme Göç ve kentleşme filmin başka bir temasıdır. Dönemin önemli problemlerinden olan göç ve göç edenin büyük kent yaşamında yüzleşmek zorunda kaldığı sorunlar Züğürt Ağa karakterinin İstanbul'a geldikten sonra başından geçenlerle görselleştirilmiştir. Kent burada her koyunun kendi bacağından asıldığı, kırsala ait kutsal ve ulvi değerlerin yozlaştığı sonradan gelen herkesin bir fazlalık olarak algılandığı bir yer olarak tasvir edilir. Bu nedenle ağa İstanbul'a geldikten sonra, kahvede oturan eski marabaları şimdinin kentlileri Ağa'nın gelişi için 'her ipini koparan da buraya geliyiii' diyeceklerdir. Haraptar'dan gelenlerin yerleşip yaşadıkları yerler şehrin gecekondu mahalleridir. Tek katlı evlerin olduğu sokakları ve altyapısı düzenlenmemiş yerlerdir. Yani, film kendine mekân olarak

çarpık kentleşmenin yaşandığı bölgeleri seçmiştir. Züğürt Ağa'nın domates ya da balon satarken gezindiği yerler ile oturduğu yer arasındaki kentleşme düzeyi arasındaki fark dikkat çekicidir.

Karakter Analizi

Züğürt ağa Züğürt Ağa ağalıktan seyyar satıcılığa uzanan hikâyesiyle bir toplumsal düzenden diğerine geçişi simgeleyen bir karakterdir. Karakter toplumsal konum, şeref, karşılıklı yükümlülükler yerini bireysel çıkar ve paranın aracılık ettiği ilişkilerle örülen yeni gerçeklikle uzlaşacak bir yol bulur. Her şeyini kaybetmiş ve karısı tarafından terk edilmiş Züğürt Ağa, hayata seyyar satıcı olarak kentte yeniden başlar.

Farklı bir ağa Züğürt Ağa, kendilerine aşına dünyayı kökten değiştirip istikrarsız hale getiren sosyo-ekonomik ve tarihsel süreçler karşısında derin bir şaşkınlık ve yönünü şaşırma duygusu yaşayan karakterdir. O başından beri, Türk sineması özelinde temsil edilen ağa karakterlerinden farklıdır. Duygulu, ahlaklı, incelikli, yer yer çocuksu, şanına şerefine önem veren bir karakterdir. Tam da bu özellikleriyle ağalık işini hakkıyla yapamaz. Çocuklarına düşkün, geceleri oğlunun okuduğu kitapları dinlemekten hoşlanan, beğendiği Kiraz'a ağalığa yakışmaz diye bakmaya bile cesaret edemeyen hesap kitap işlerinden anlamayan bir ağadır. Kolay manipüle edilebilen bir karakterdir. Tam da bu sebeple Kekeç Salman'ı yanına almıştır. Ağanın bu özellikleri köylüye Ağa'yı soyma konusunda cesaret vermiştir.

Şan, Şeref, Statü Soya bağlı babadan dededen gelen ağalık korunması gereken bir şan statü ve şeref meselesini ağa için önemli kılmıştır. Ağanın karakter özellikleri bu değerler üzerinden şekillenmiştir. Bu nedenle güreş ve sonrasında verdiği ziyafet onun için önemlidir. Karısının 'Babamın düğün hediyesi üç köyü sattık.'; 'Başlık parasını sattın yedin. Öbür köyler de gitti. Bir Haraptar kalmıştır. Sen güreştikçe yakında o da gider.' sözleri durumu özetlemektedir. Züğürt Ağa kazandığı her güreş müsabakasını ağalığın şanına uygun bir ziyafetle taçlandırır: Karısı, 'Paralar su gibi gidiyor. Hadi güreş tuttun, her seferinde ziyafet ne oluyor ha?' diye çıkışınca, 'Lan karı, köylüm ağasını seyretmeye gelmiş, bir ikramda bulunmayak mı?' der. Ağa saygınlık kazanmak için servetin yeterli olmadığını, servetin aynı zamanda şan şeref ve statüyü sürdürmek için kullanılması gerektiğinin farkındadır.

Başka bir sahnede İstanbul'da tuttuğu eve köyden getirdiği eşyalarını taşıyan eski marabaları bu iş için Züğürt Ağa'dan para isterler. Ağa 'Ne parası' diye şaşkınlıkla sorunca, aldığı cevap 'E, bu işler burada böyle oluyor ağam' olur. Oysa marabanın görevi ağaya karşılıksız hizmet etmektir. Ağa para isteyen köylüye kızgınlıkla 'Git kahyaya versin' der. O hala ağa olmasa da her şeyden önce ağalığın şanını korumaya çalışır. Köyünde ziyafet verirken de, köyden kaçıp geldikleri İstanbul'da işlettikleri kahvehanede, kendisine çay ismarlamaya kalkışan köylüsü Hırpıt Ali'ye, 'Lan Hırpıt ne zamandan beri ağanın olduğu yerde marabalar çay ismarlar oldu, herkese çay benden' deyip marabaya çay ismarlarken de amacı budur.

Eskiye Özlem kendi alıştığı hayatını derinden sarsan değişimler karşısında şakına dönen ağanın geçmişe duyduğu özlem de onun karakterinin bir parçası haline gelmiştir. Züğürt Ağa da geçmişe özlem duyar. Kuraklıktan çatlamış toprağa bakıp, 'Eskiden rahmetli dedem anlatırdı. Buraları bambaşkaymış. Bir yeşil ki bildiğin gibi değil. Çok cömertmişsin. Hayvanlar yemekten çatlarmış. Her taraf ekin, ha bu boy. İyi ama ne oldu da değiştin? ... Niçin hiçbir şey eskisi gibi değil?' diye sorar.

Değişim Züğürt Ağa yeni düzene boyun eğip uyumlanarak ve bu düzenin bir parçası olarak bir değişim geçirir. Kiraz'ın 'Hiç bildiğin bir iş yoktur?' sorusuna 'Yoktur. Ben ağayım' cevabını verir. O kendi soyundan gelen statüsünün gereği herhangi bir meslek, zanaat ya da beceri edinmemiş kendi statüsünün getirdiği avantajlarla hayatını geçirmiştir. Sonra düşünür 'Vardır, çiğ köfte' der. Köyde dostlarını, misafirlerini ağırlamak için yoğurduğu çiğ köfte şehirde geçim kaynağı olacaktır. Zaten kendi statüsü gereği edindiği tüm beceriler, kar getirmeyen, şan şeref uğruna edindiği hobilerdir. Şimdi bu hobilerinden para kazanmayı öğrenmekle sisteme uyumlanmayı öğrenir. Kiraz'ın önerisiyle çiğ köfte satmaya karar verir. Eti, bulguru almak için körüklü çizmelerini eskiciye satar. Ayağında plastik tokyosu, elinde tepsi çiğköfte satmaya başlar. Köylülerinin onu bu halde görmesini önemsemeyen- ya da önemsememeye çalışır. Kent yaşamı onu da değiştirmiştir, statüsünden gelen utanma ve statüyü sürdürme çabası işlevsiz kalmıştır. Film de birçok kez tekrarladığı 'ben ağayım, bana yakışmaz' zihniyetini terk etmiştir. Yaşamı, ağalığın zorunlu kıldığı şan şeref duygularına tercih etmiştir. Önemli olan ekmek parasını kazanıp hayatta kalmaktır. Filmin köy sahnelerinde ayna karşısında kendine hayran bir şekilde hazırlanıp, bin bir emekle parlatılan çimlerini giyen ağa, ağalığın tüm sembollerini de yavaş yavaş bırakarak İstanbul'a ayak uydurur. Puşisini çıkarıp kasket takar, şalvarını çıkarıp pantolon

giyer. Ancak körüklü çizmelerini neredeyse tüm film boyunca çıkarmaz. Çizmelerin gidişi ağalığın nihai gidişini temsil eder. O bedensel temsil anlamında da değişime uğrar.

Kekeç Salman Kekeç Salman, Züğürt Ağa'nın yanına başka bir ağanın yanından hırsızlık yaptığı için kovulduktan sonra gelmiş, tabiri caizse sığınmıştır. Züğürt Ağa'nın hasadın iyi olmaması nedeniyle marabanın mahsuldeki payını üçte ikiden üçte bire düşürmesinin ardından köylüleri hakları olan buğdayı ağanın deposundan çalmaları için teşvik eden, hatta örgütleyen, onlara çaldıkları buğdayı satın alacak kişiyi ayarlayan ve onları ağadan izin almadan köyü terk edip İstanbul'a gitmeye razı eden de Kekeç Salmandır.

Kapitalist Kekeç Salman kapitalist toplumun kendi çabasıyla yoksulluktan üst sınıflara terfi eden insan fikrini temsil eder. O âdete kapitalizmin şiarı olan sınıflar arası akışkan kimliktir. Kekeç Salman da kız kardeşi Kiraz'ın ona göz koyan Züğürt Ağa'nın babası Abdo Ağa ile evlenmesine başlık para için razı olur. Hatta ağayla Kiraz için pazarlık yapar. "Söyle ne kadar istiyen?" diyen ağaya "Vallahi bilersen mal eyidir. Kiraz gibi karı dünyada az bulunur. Başlık parası da ona göre olmalı" der. Kız kardeşi onun için sermayeyi temsil eder. Ağa'nın, "Ben Kiraz'ı alacağım. Kiraz'ın şanına göre bi layık düğün yapacağım" sözlerine, "Şanı şöhreti bırak şimdi. Sen bana ne vereceksin onu söyle" cevabını verir. Para ve kar onun için en önemli değerlerdir. Çünkü o yeni düzende şanın şerefine değil paranın geçerli olduğunu anlamıştır.

Rasyonel Abdo Ağa'nın gerdeğe giremeden ölmesinin ardından Züğürt Ağa'ya "Baba kızını elini değdirmen olmuştur. Yahu istersen sen al kızını, başlık parasında nasıl olsa anlaşırız" diyecek kadar rasyoneldir. Bu rasyonelliği ile İstanbul'da kendi şirketini kurmuş ve İstanbul'un temsili olarak ağası olmuştur. O İstanbul'da kendi rasyonel etiği ile birlikte ağadan daha ağıdır. Bu rasyonel etik onu ağaya yanında iş teklif etmeye kadar götürür.

Züğürt Ağa Film Afışı

Züğürt Ağa ve Kiraz'ın Çiğköfte yapmaya karar verdikleri. Kiraz'ın duygularını açtığı sahne

Züğürt Ağa açtığı marketin önünde

Zügürt Ağa köye satılık ilanı asar.